

Almenumcantate

Ter gelegenheid van 250 jaar
Grote Kerk en Hinsz orgel Harlingen

Almenumcantate

Geschreven ter gelegenheid van 250 jaar Grote Kerk en Hinsz orgel Harlingen

Uitvoering vrijdag 1 mei 2026 tijdens de feestelijke afsluiting van het jubileumjaar

Teksten: Bertus Nijendijk, Cees Glashouwer, Teunard van der Linden

Muziek: Geke Bruining-Visser

M.m.v. verteller Frank Belt, organist Peter van der Zwaag, NASKA Brass United

o.l.v. Jan Vermaning, Kamerkoor Harlingen, Con Amore, Koralenkoor met zangers van de Cantorij van de Grote Kerk, het Christelijk Gemengd Koor, de Ichthus-cantorij en gastzangers

Het geheel staat onder leiding van Geke Bruining

Intro: Lied van de Grote Kerk

(tekst: Bertus Nijendijk)

Koor:

*Op deze plaats, eeuwen geleden,
bouwden de mensen een bedehuis,
braken het brood, spraken gebeden,
zongen hun lied'ren God ten prijs,
lazen de Schriften, werden gedoopt,
en waren zo tesaam gemeente in Gods naam.*

*De jaren door werd hier gepredikt
heil voor de mensen, door God bereid.
Ook door de dienst aan deze wereld
werd altijd weer het Woord verbreid.
Steeds was dit alles mensenwerk:
als altijd recht en slecht,
maar God wees toch de weg.*

Allen:

**En ook vandaag zijn wij weer samen
nog in datzelfde kerkgebouw.
Mensen van nu, ja, ook wij kwamen
om te getuigen van Gods trouw.
Want het is door de kracht van zijn Geest,
dat wij hier zijn vereend.
Lof Hem en anders geen!**

I: Een nieuw orgel, 1776

(tekst: Teunard van der Linden)

Verteller:

Glimmend van trots staat dominee Lemke op de kansel van de Nieuwe Kerk, handen op de rug, de borst vooruit. Hij voelt zich sterk. 'Prijs den Heer blijde galmen' – de gemeente zingt de tekst op deze mooie dag uit de nieuw berijmde Psalmen, met aandacht en ontzag. En hij, Jurgen, die – passend bij een verlichter – zichzelf 'Gregorius' noemt, vader van zes dochters en dominee-dichter,

hij mag deze eerste dienst met het nieuwe orgel voorgaan.
Verstomd is de kritiek op hem als dominee-windvaan.
Dat het orgel zo groot is geworden en weelderig versierd,
met snijwerk van hout en strikken van goud,
tot meerdere glorie van kerk en stad,
had de nodige voeten in de aarde gehad.

Vrome kerkvoogd (klagend tot Lemke):

Ik vraag u: tot wiens eer,
eerwaarde heer, komen wij hier zondags samen?

Koor:

*Hier klinkt het woord van de profeet en van de evangelist.
Het gaat niet om de dominee,
laat staan de organist.*

Ds. Lemke (luchtig):

Ach heer, wat bazelt gij
en zie g'op elke duit?
De mensen zingen graag hun lied
bij snarenspeel en luit.

Orgelmaker Hinsz (instemmend):

De tijden zijn veranderd,
gekeerd is het getij.
Muziek die mooi meandert,
een orgel maakt hen blij!

Kerkvoogd (aanhoudend):

'Toch zeg ik nog een keer:
het gaat hier om de eer
van God de Heer!
Hoe kan het hier fris ruiken
met al die poederpruiken?'

Gekrulde haren,
gekrulde zinnen.
Gekruld van buiten,
gekruld van binnen!

Ds. Lemke:

Ach, wees toch stil, meneer,
zuinigheid is uit de tijd
en nog veel meer.
Laat Hinsz toch in vertrouwen
hier een groot orgel bouwen.

Orgelmaker Hinsz:

U moet het maar begroten:
een basbazuin, een loftrompet,
psalmen, liederen en noten
feestelijk op muziek gezet.

Geen half, maar heel orkest
Dat is een orgel op z'n best.
Zo zingt het keer op keer
de lof van onze Heer.

II: Roerige tijden; eind 18e eeuw

(tekst: Cees Glashouwer)

Verteller:

De tijden zijn onstuimig en hard.
In de kerk zingt men benard:
'De wateren verheffen hun geruis.
Het siddert al op 't woedend stroomgebruis.'
Men voelt het aan den lijve,
als (in 1778) een storm als nooit tevoren opsteekt
en het jaar daarop de rode loop uitbreekt.

Koor:

*Waat'ren verheffen hun geruis;
en sidd'ren op het stroomgebruis.
Heer, groot is uwe majesteit.
Sta ons toch bij in onze strijd.*

Verteller:

Ook kolkt en bruist de maatschappij.
Orangisten en patriotten raken in gevecht,
gereformeerde predikanten strijden voor hun recht.

Te midden van dreiging en onheil
leeft in Harlingen de beroemde Simon Stijl
geliefd arts, gewaardeerd schrijver en poëet,
gerenommeerd historicus, politicus en ...
oecumenicus avant la lettre,
want hoewel in een dopers gezin opgegroeid,
dicht hij:

Koor:

*Die't Onze Vader bidt en volgt de Tien Geboden,
heeft Luther, noch Calvijn, noch Menno zelfs van node.*

Verteller:

Niet alleen Simon Stijl, ook 45 Harlinger vrouwen zijn hun
tijd meer dan een eeuw vooruit, als zij in 1795 een petitie
ondertekenen, waarin betoogd wordt dat vrouwen deel
zouden moeten hebben aan 's lands regeer.

Vrijheid, gelijkheid, broederschap,
dit is nog maar een eerste stap.
't Is tijd voor vrouwenrechten.
Wij zijn geen herenknechten.

Houd op met deze onzinpraat.
Gij lijkt een schaap dat klagend blaait.
De taak om te regeren
is enkel aan de heren.

De bijbel heeft het al gezegd
en vrouwen 't zwijgen opgelegd.
Gij moet uw plaats goed weten:
Brei kousen en kook eten!

't Is tegen de natuur, 't is zot.
Wij kregen ons verstand van God
om mee ons land te leiden.
Er komen andere tijden.

Stelt u zich voor: een parlement
met vrouwen, lonkend naar een vent!
Stop toch met kwaad te spreken.
Gelijkheid moet thans blijken!

't Is tegen de natuur, 't is zot.
Wij houden ons aan Gods gebod.
De taak om te regeren
is/niet enkel aan de heren.

III: De zomer van 1813

(tekst: Teunard van der Linden)

Verteller:

In de zomer van 1813, de laatste onder Franse bezetting,
wordt de gemeente opgeschrikt door de plotselinge dood
van de jongste predikant – de schok is groot.
Hij overlijdt tijdens een logeerpartij met twee gezinnen
bij zijn ouders in Utrecht: dominee Johannes van Beuningen.
Nog geen drie jaar in dienst laat hij Henriëtte achter, zijn vrouw,
en twee jonge kinderen. Zo volgen dagen van afscheid en rouw.

Weduwe Henriëtte Maria van Beuningen – Lix Raaven:

Ik klaag mijn nood, want hij is dood,
mijn lieve man, hoe dit nu kan?
Dertig jaar oud, vier jaar getrouwd.
Is het wel echt, is dit terecht?

Koor:

*Iedereen sterft een keer,
ook een dienstknecht van de Heer.
Maar nog zo jong van jaren!
Wie brengt haar tot bedaren?*

Hoe dit nu kan: Mijn lieve man?
O, bitterheid, wij zijn hem kwijt!
Hij zonk terneer in Hades' rijk
En komt niet weer. Ik sta te kijk.

Koor:

*Vroeg valt de nacht, vroeg onverwacht,
maar hij heeft heel zijn leven
naar zijn menselijke macht
God de eer gegeven.*

*Kom, pak mijn hand, in 't Vaderland
mogen wij allen komen.
En voorbij aan elk verstand
kroont God onze dromen.*

IV: Kift, 1872

(tekst: Teunard van der Linden)

Verteller:

De 19e eeuw is een ongemakkelijke tijd
en het toneel van een taaie richtingstrijd.
De moderne stroming en de wetenschap rukken op
en nemen heilige huisjes op de schop.
De orthodoxie ziet de waarheid in gevaar gebracht
en tracht het tij te keren
met extra vroomheid in de naam des Heren.
Zestig jaar na de dood van dominee Van Beuningen
voltrekt zich in de Hervormde gemeente een rel
rond het dopen naar het vaste doopbevel.
Dominee Oort zorgt voor veel trammelant
maar heeft het stadsbestuur en de jeugd op zijn hand.

Kerkenraad (verontwaardigd):

Heb je gehoord wat doctor Oort
nu weer gezegd heeft bij de doop?
Het is echt ongehoord
hoe hij het goddelijk woord
verkwanselt en veracht
met woorden, zelfbedacht!

Dr. Oort (luchtig):

U moet er maar aan wennen –
de Schrift als mens'lijk boek;
meer weten en meer kennen,
't moderne onderzoek!

Kerkenraad:

Is de doop niet steeds geweest
een doop in Vader, Zoon en Geest?
Een doop met varianten,
daar moeten w' ons tegen kanten!

Dr. Oort (hautain):

Laat de rede u toch laven,
of blijft u liever dom?
Het dogma ondergraven,
dat is waar ik mee kom.

Koor:

*O Tweedracht, kift en ijdelheid,
blijf weg uit onze geest.
De Kerk staat voor saamhorigheid
en eendracht allermeest.*

Kerkenraad (schurend):

Hooggeleerde dwaalleer
steekt ons hier keer op keer.
Het is een nare vent.
Hij schendt het sacrament!

Dr. Oort (sarrend):

De jeugd heeft er wel oor voor,
de jeugd wil wel iets nieuws
to celebrate and to explore;
they like a Church on wheels!

Koor:

*O Tweedracht, kift en ijdelheid,
blijf weg uit onze geest.
De Kerk staat voor saamhorigheid
en eendracht allermeest*

V: Gedachten op de dijk

(tekst: Cees Glashouwer)

Verteller:

Ik sta op de dijk en kijk uit over het wad
Achter mij zoeven auto's
elk op weg naar een eigen bestemming
Hoog boven mij zweven vogels op de adem van de wind
Beneden rollen de golven af en aan
en nemen de gedachten mee
In een eeuwig ritme van eb en vloed
en over alles en allen, welft zich de hemel
Wij leven in de ruimte van Gods aandacht.
Ik draai mij om en zie de stad.
Als op een rots verrijst de dom van Almenum
te midden van de huizen.
De eeuwenoude toren was getuige van het dagelijkse leven
Hij zelf wijst naar omhoog, een zwijgende profeet.
Tegen hem aangebouwd het schip der kerk:
een gastvrij huis voor zoekers en voor zangers
de tijden door tot in het heden.

Koor:

*Hier werd het godd'lijk woord gesproken
waarin de mens bestemming vindt.
Hier werd gedoopt en 't brood gebroken
uit liefde voor elk mensenkind.
Hier kwamen mensen om te bidden
in dankbaarheid en diepe nood,
ervoeren Christus in hun midden
die hun zijn liefd' en vriendschap bood.*

*Het orgel rijst voor onze ogen,
al eeuwen lang speelt het en zingt,
strooit klanken neer vanuit de hoge
tot d' eeuwigheid de tijd doordringt,
soms kabb'lend zacht, stormwindachtig,
gestage stroom als eb en vloed;
soms soeverein en oppermachtig,
dan dienstbaar, liefelijk en zoet.*

*Dan klinkt een lied uit alle kelen
van vrede, hoop en liefde 't meest,
opent de harten van zovelen.
't Zweeft op de adem van Gods Geest.
Gedachten worden meegenomen.
Het mensenhart krijgt nieuwe moed
en vindt een veilig onderkomen.
Ja, God is goed, ja, God is goed.*

Allen:

**Wij danken U, Heer van het leven
voor elke dag dat wij bestaan.
Dank voor de kerk aan ons gegeven.
Hier zijn wij één in Christus' naam.
Dank voor de woorden en het zingen
en voor muziek en orgelspel.
Voor alle zegen die w' ontvingen
in al die eeuwen: dank u wel.**

